

Motion till riksdagen 2005/06:L292

av Tasso Stafilidis m.fl. (v)

Barn vid tvister om vårdnad, boende och umgänge

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	4
3.1	Principen om barnets bästa.....	4
4	Presumtionen om gemensam vårdnad	5
4.1	Tidigare utredning	5
5	Bestämmanderätten vid gemensam vårdnad	6
6	Barnbalk i stället för föräldrabalk	7
7	Barnets bästa eller barnets vilja.....	8
8	Barnets rätt att bli hört.....	8
8.1	Tidigare utredning	9
9	Särskilda ombud för barn	9
9.1	Tidigare utredning	10
10	En särskild barnkompetens.....	10
11	Särskilda barnprotokoll	11
12	Övergrepp mot barn leder till tvister om vårdnaden.....	12
12.1	Åklagarens utredningsplikt.....	12
12.2	Förundersökningen vid sexualbrott och våld mot barn	13
13	Riskbedömningen i mål om vårdnad, boende och umgänge	13
14	Hämtning av barn vid verkställighet	14
15	Socialtjänstens vårdnadsutredningar	15
16	Länsstyrelsens tillsyn över socialtjänsten.....	16
17	Rättshjälp	16
18	2002 års vårdnadskommitté	17
19	Ge Barnombudsmannen ökade befogenheter	18

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att presumptionen om gemensam vårdnad i föräldrabalken ersätts med en presumtion om enskild vårdnad vid våld och övergrepp i nära relationer.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det sker en automatisk prövning av vårdnaden om ett barn vid våld och övergrepp i nära relationer.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att varje vårdnadshavare själv skall få bestämma om barnet har behov av hälso- och sjukvård samt stöd enligt LSS även om föräldrarna har gemensam vårdnad.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att all relevant lagstiftning som rör barn samlas i en barnbalk.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som syftar till att stärka barns rätt att få komma till tals i frågor om vårdnad, boende och umgänge.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att barn får rätt till ett eget juridiskt ombud som skall ta till vara barnets intresse i mål om vårdnad, boende och umgänge.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att krav ställs på att de domare som skall döma i mål om vårdnad, boende och umgänge skall ha förvärvat särskild barnkompetens.¹
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det blir obligatoriskt för domstolar och myndigheter att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge.¹
9. Riksdagen begär att regeringen skall ge Riksåklagaren i uppdrag att undersöka praxis med fokus på eventuella missförhållanden då det gäller utredningar om våld och övergrepp mot barn.¹
10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om att det skall ske en riskbedömning i mål om vårdnad, boende och umgänge.
11. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en lagändring som innebär att hämtning av barn vid verkställighet av domar och beslut om vårdnad, boende eller umgänge endast skall få tillgripas under särskilda förutsättningar och att barnets vilja alltid skall beaktas vid sådan verkställighet samt att hämtning av barn till umgänge aldrig skall få ske mot barnets uttalade vilja.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över hur socialtjänstens utredningar i mål om vårdnad, boende och umgänge skall kunna kvalitetssäkras.²
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över hur länsstyrelsens tillsynsverksamhet över socialtjänstens hantering av ärenden om vårdnad, boende och umgänge kan förbättras.²

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en ändring i rätts-
hjälp lagen (1996:1619) som innebär dels att kraven för att rättshjälp
skall beviljas sänks, dels att rättshjälp även skall kunna beviljas utöver
100 timmar utan krav på särskilda skäl i mål om vårdnad, boende och
umgänge.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om att samtliga domar i mål om vårdnad, boende och umgänge
även fortsättningsvis skall kunna överklagas till hovrätten utan att pröv-
ningstillstånd meddelats.¹
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om att mål om verkställighet av domar i frågor om vårdnad, bo-
ende och umgänge även fortsättningsvis skall prövas i förvaltningsdom-
stol.
17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som
innebär att Barnombudsmannen får befogenhet att granska och uttala sig
om huruvida principen om barnets bästa tillgodosetts i enskilda ärenden
och beslut om vårdnad, boende och umgänge.²

¹ Yrkandena 7–9, 14 och 15 hänvisade till JuU.

² Yrkandena 12, 13 och 17 hänvisade till SoU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

3.1 Principen om barnets bästa

Sedan slutet av 1980-talet har såväl forskning som kvinnojourernas erfarenheter pekat på att mäns våld mot kvinnor är en fråga av direkt betydelse för barn. Enligt vår mening är det nödvändigt att lagstiftningen utformas så att även de barn som utsätts för eller blir vittnen till våld och övergrepp i hemmet tas på allvar.

Dagens lagstiftning utgår från vissa generella principer i definitionen av "barnets bästa" då föräldrar inte längre lever tillsammans. Gemensam vårdnad och obevakat umgänge anses vara det bästa för alla barn. I praktiken leder detta till att utsatta barns behov negligeras av rättsväsendet. I förarbetena till föräldrabalken har det visserligen påpekats att det finns undantag från de generella principerna.

Det framgår dock inte i förarbetena hur mycket våld en kvinna eller ett barn skall behöva tåla från en närstående man innan det kan komma i fråga för domstolen att frångå presumtionen om gemensam vårdnad. Principen om barnets bästa anses innefatta gemensam vårdnad och umgänge med båda föräldrarna. Således läggs bevisbördan för att barnets bästa utgör något annat på den förälder som är emot gemensam vårdnad eller umgänge. Enligt nuvarande ordning är det alltså inte den våldsamme mannen som måste visa att gemensam vårdnad och umgänge är tryggt och bra för barnet.

Vänsterpartiet anser att denna tolkning av "barnets bästa" strider mot FN:s konvention om barnets rättigheter (se art. 3, 9 p. 1, 9 p. 3, 19). Vår uppfattning är att det inom rättsväsendet finns en övertro på föräldrarnas förmåga att samarbeta, vilket blir tydligt i de fall där det förekommit övergrepp inom familjen. Vårdnadslagstiftningen i Nya Zeeland kan tas som exempel på att principen om barnets bästa kan utformas på ett annat sätt. Enligt denna ordning kan gemensam vårdnad eller umgänge bara komma i fråga om det kan anses tillräckligt tryggt för barnet och den andra föräldern. Bevisbördan läggs då på våldsutövaren i stället för på den utsatta kvinnan (se Section 16B, The Guardianship Act, 1968).

Enligt vår mening är det tydligt att vårdnadslagstiftningen i Nya Zeeland utgår ifrån barnets bästa och även möjliggör en tolkning där barnets bästa står i fokus. Dessvärre lämnar den svenska lagstiftningen mycket kvar att önska då det gäller implementeringen och efterlevnaden av principen om barnets bästa. Det går inte att bortse från att det vid tolkningen av vad som är bäst för barnet liksom vid alla andra tolkningar i den rättsliga hanteringen finns utrymme för ett visst godtycke. Domaren skall utgå ifrån sitt sunda förnuft vid bedömningen men mål om vårdnad, boende och umgänge innefattar ofta komplexa och svårbedömda frågor.

Det är ett tungt ansvar som vilar på våra domare, vilka förmodligen ofta valt sitt yrke av intresse för juridik men därmed inte nödvändigtvis av intresse för vårdnadsmål. Vidare finns det tyvärr brister i grundutbildningen för jurister där de speciella svårigheter som uppstår i dylika mål sällan behandlas.

Trots det lagstiftningsarbete som har bedrivits under de senaste decennierna saknas alltså ett samlat regelsystem där barnets rätt står i fokus. Av namnet på det centrala regelverket på området, föräldrabalken, framgår klart och tydligt att det fortfarande är föräldrarätten som har företräde.

Ett annat uttryck för barnets underordnade roll i förhållande till sina föräldrar är att en förälder kan vägra att umgås med sitt barn utan konsekvenser. Barnet har däremot ingen motsvarande möjlighet. Föräldrabalken ger i stora delar uttryck för föräldrarnas rätt till sina barn trots att barnets bästa enligt lagstiftningen skall komma i främsta rummet vid alla frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Enligt Vänsterpartiet krävs det flera åtgärder för att stärka barnets rätt i mål om vårdnad, boende och umgänge.

4 Presumtionen om gemensam vårdnad

En lagändring i föräldrabalken som trädde i kraft 1998 gav domstolarna möjlighet att mot den ena förälderns bestridande döma till gemensam vårdnad. Tanken var att gemensam vårdnad efter en skilsmässa är bäst för barnet. Lagen har dock lett till att domstolarna i vissa fall påtvingar kvinnor gemensam vårdnad, även i de fall där mannen misshandlat kvinnan och barnen eller utsatt dem för sexuella övergrepp.

Vänsterpartiet kan konstatera att de farhågor som kvinnojourer m.fl. gav uttryck för under lagstiftningsarbetet tyvärr har besannats. Vidare förekommer det att domstolarna i vårdnadsmål anförtror vårdnaden åt fadern med motiveringen att modern obstruerat när det gäller barnets umgänge med sin far. Domstolarna har i många fall inte tagit hänsyn till att anledningen till att modern inte tillåtit barnet att ha umgänge med sin far är en befogad oro för att barnet skall utsättas för sexuella övergrepp eller misshandel av fadern eller någon person i hans närhet. Gemensam vårdnad kan vara ett hinder för att ett barn skall få psykologisk och psykiatrisk hjälp vid den psykiska barn- och ungdomsvården. Vid BUP läggs stor vikt vid båda föräldrarnas delaktighet i behandlingsprocessen.

Enligt gällande lagstiftning kan den förälder som är vårdnadshavare förvägra barnet varje form av läkar- eller psykologundersökning. Den som ändå genomför en sådan undersökning av ett barn i professionen riskerar att bli anmäld till Socialstyrelsen eller Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd av vårdnadshavaren. Om en förälder som förlorat statusen som vårdnadshavare måste gömma sig med barnet blir följden att barnet varken kan skrivas in i skola eller söka läkarvård. I lagstiftningen tas ingen hänsyn till anledningen till att föräldern inte kan se någon annan utväg än att gömma sig med barnet.

4.1 Tidigare utredning

Lagutskottet har tidigare avslagit motioner med yrkanden om att presumtionen om gemensam vårdnad skall tas bort i fall där våld och övergrepp före-

Fel! Okänt namn på

kommit i familjen. I betänkandena 2003/04:LU11 och 2004/05:LU10 hänvisar utskottet till att Vårdnadskommitténs pågående utredningsarbete inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen (2003/04:LU11 s. 11, 2004/05:LU10 s. 12).

Lagutskottet har tidigare uttalat att gemensam vårdnad mot den ena förälderns vilja bör vara utesluten då en förälder utsätter den andra för våld, trakasserier eller annan kränkande behandling (2001/02:LU9 s. 24). 2002 års vårdnadskommitté har i juni 2005 lagt fram sitt betänkande ("Barnets bästa, föräldrars ansvar", SOU 2005:43). I betänkandet uttalar Vårdnadskommittén tydligt att det enbart och uteslutande är barnets bästa ur ett barnperspektiv som skall vara avgörande vid valet av vårdnadsform (SOU 2005:43 s. 108). Kommitténs grundläggande inställning är att våld och övergrepp i hemmet alltid innebär en mycket allvarlig risk för barnets fysiska och psykiska hälsa. Om en förälder utsätter en familjemedlem för våld, trakasserier eller annan kränkande behandling bör alltså gemensam vårdnad vara utesluten (SOU 2005:43 s. 116). Vidare betonar man i betänkandet att det inte spelar någon roll om våldet, hotet eller övergreppet riktas mot barnet självt eller mot en annan familjemedlem eftersom barnets grundläggande trygghet alltid rycks undan vid förekomsten av familjevåld (SOU 2005:43 s. 117).

Vänsterpartiet anser att kommitténs ställningstaganden i denna del är lovvärda. Vi står dock fast vid vårt tidigare ställningstagande att en automatisk prövning av vårdnaden vid våld och övergrepp i nära relationer är det bästa för barnet. Enligt kommittén krävs det ingen lagändring, utan dagens reglering om att endast föräldrarna eller socialnämnden är behöriga att föra talan om överflyttning av vårdnaden bör behållas. I betänkandet understryker man vikten av att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL initieras så fort socialnämnden får kännedom om omständigheter som tyder på att ett barn kan fara illa (SOU 2005:43 s. 123). Vi menar dock att det bör förtydligas i föräldrabalken att uppgifter om familjevåld skall leda till en automatisk prövning av vårdnadsfrågan.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att presumtionen om gemensam vårdnad i föräldrabalken ersätts med en presumtion om enskild vårdnad vid våld och övergrepp i nära relationer.

Regeringen bör även återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att det sker en automatisk prövning av vårdnaden vid våld och övergrepp i nära relationer.

5 Bestämmanderätten vid gemensam vårdnad

Barnets vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnet enligt 6 kap. 1 § FB. Om vårdnaden är gemensam skall vårdnadshavarna tillsammans utöva bestämmanderätten (6 kap. 13 § FB). Huvudregeln om gemensamt beslutsfattande innebär dock inte att föräldrarna måste vara i eniga i alla frågor.

När det gäller beslut som tillhör den vardagliga omsorgen är det den förälder som barnet vistas hos som bestämmer (SOU 2005:43 s. 125 f.). Så länge föräldrarna är överens och kan samarbeta om frågor som rör barnet så torde den nuvarande regleringen vara ändamålsenlig. I fall där det finns en djupgående konflikt mellan föräldrarna förekommer det dock att den ena föräldern vägrar ge barnet vård eller stöd. Bakgrunden kan vara att en förälder är orolig över att barnet varit utsatt för någon form av övergrepp från den andra föräldern.

Vänsterpartiet anser att det är orimligt att en vårdnadshavare på detta sätt skall kunna blockera barnets tillgång till t.ex. psykiatrisk behandling eller psykologkontakt. Om det skulle visa sig att barnet inte har något behov av behandling så kommer vårdgivaren att upptäcka detta, varför det inte finns någon anledning att tro att ett barn skulle bli utsatt för vård som det inte har behov av. Vårdnadskommittén anför i sitt betänkande att reglerna om bestämmanderätten vid gemensam vårdnad inte bör ändras men att barnet måste ges möjlighet att få tillgång till hälso- och sjukvård och andra stödinsatser även om en vårdnadshavare motsätter sig detta. Kommittén har dock inte haft möjlighet att undersöka förutsättningarna för en sådan ändring närmare (SOU 2005:43 s. 135).

Vänsterpartiet anser att det är beklagligt att frågan om ett barns tillgång till vård och behandling inte utretts i kommitténs betänkande. Vi anser i likhet med Vårdnadskommittén att ett barn måste få tillgång till hälso- och sjukvård och annan behandling även om båda föräldrarna inte är överens om detta. I de fall där lagstiftning som anknyter till hälso- och sjukvårdslagen uttryckligen kräver att båda vårdnadshavarna lämnat sitt samtycke till en behandling eller ett ingrepp förordar vi dock ingen ändring (3 § lag 2001:499).

Regeringen bör snarast återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att bestämmanderätten när det gäller ett barns tillgång till hälso- och sjukvård samt stöd enligt LSS tillkommer den enskilda vårdnadshavaren trots gemensam vårdnad.

6 Barnbalk i stället för föräldrabalk

Vänsterpartiet anser att all relevant lagstiftning som rör barn skall samlas i en särskild barnbalk där det tydligt framgår att barnets rätt sätts främst. Vi menar att det även av rent pedagogiska skäl är av värde att införa en barnbalk. Lagutskottet har tidigare år avstyrkt motioner med yrkanden om en barnbalk.

I betänkande 2002/03:LU10 s. 10 hänvisar utskottet till att justitieministern i ett frågesvar den 13 november 2002 anfört att det inte skulle vara något annat än en "tom gest" att döpa om föräldrabalken till barnbalken. Även i betänkandena 2003/04:LU11 s. 10 och 2004/05:LU10 s. 11 lutar sig utskottet mot justitieministerns uppfattning i frågan. Vi förstår inte hur det enbart skulle kunna vara en "tom gest" att förtydliga att barnets bästa skall vara vägledande både vid lagstiftning och vid rättstillämpning. Den bärande tanken i barnkonventionen är att barnet är en fullvärdig människa med egna rättig-

Fel! Okänt namn på

heter. Enligt vår mening ligger en barnbalk helt i linje med ambitionen i FN:s konvention om barnets rättigheter. Frågan om innehållet och utformningen av en barnbalk med barnperspektivet som utgångspunkt bör övervägas i en utredning.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att all relevant lagstiftning som rör barn samlas i en barnbalk.

7 Barnets bästa eller barnets vilja

År 1996 gjordes lagändringar i föräldrabalken som syftar till att garantera barnets rätt att komma till tals i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Enligt 6 kap. 2 b § FB skall vid avgörandet av dylika frågor hänsyn tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

I domstolspraxis har en ålder på ca 13 år bedömts som tillräcklig för att barnets vilja skall få ligga till grund för utgången i målet (se NJA 1988 s. 448). Detta innebär att barn som är yngre än 13 år eller inte bedöms vara åldersadekvata inte ges möjlighet att uttrycka sin vilja i frågor som är högst angelägna för dem. Vänsterpartiet anser att denna praxis är orimlig med hänsyn till att principen om barnets bästa skall vara vägledande både vid lagstiftningen och i rättstillämpningen. Vi anser således att det inte går att skilja på vad som är bäst för barnet och vad barnet faktiskt vill på det sätt som nu görs i lagstiftning och vid rättstillämpning (se A. Singer, "Föräldraskap i rättslig belysning" s. 86 f.).

8 Barnets rätt att bli hört

Vi anser att varje barn bör ha en klar och uttalad rätt att föra fram sina åsikter i samband med tvister som rör vårdnad, boende och umgänge. En ovillkorlig rätt för barn att komma till tals ligger helt i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter. Ett barn som är yngre än 13 år kan t.ex. videofilmas och följaktligen få sin åsikt framförd i samband med bevisupptagningen under en domstolsförhandling.

Som lagtexten är utformad i dag finns det egentligen inget hinder för att barns åsikter i en fråga tas upp under ett vårdnadsmål. Eftersom prejudicerande domar satt tonen för rättsväsendets inställning till barns synpunkter på sina egna levnadsvillkor så menar dock Vänsterpartiet att det är hög tid att lagstiftningen på denna punkt ses över.

En annan möjlighet för barnet att verkligen få sin åsikt hörd och bli tagen på allvar är att införa speciella barnombud i frågor om vårdnad, boende och umgänge (se nedan). Ett barnombud skulle utgå ifrån barnets bästa och barnets vilja i sin argumentation inför rätten och således vara helt frikopplad från föräldrarna.

8.1 Tidigare utredning

En talerätt för barn har tidigare utretts i flera omgångar utan att leda till förslag om lagstiftning. I propositionen (prop. 1990/91:8) berördes inte frågan uttryckligen. Ambitionen i lagförslaget var att främja samförståndslösningar mellan föräldrarna, vilket ledde till att en möjlighet till samarbetsamtal infördes i föräldrabalken. En talerätt för barnet ansågs mot den bakgrunden sakna aktualitet (Ds 1989:52 s. 38).

I en senare promemoria anfördes att det är viktigt att barnets uppfattning och egna önskemål klargörs för att det bästa för barnet skall kunna fastställas (Ds 1994:85 s. 35 f.). Slutsatsen i promemorian blev dock att någon talerätt för barn inte skulle införas. I stället företogs den lagändring i föräldrabalken där domstolen erinras om sin skyldighet att fästa särskild vikt vid barnets vilja med hänsyn till barnets ålder och mognad (se A. Singer, "Föräldraskap i rättslig belysning" s. 83 f.).

Lagutskottet avvisar i betänkandena 2003/04:LU11 och 2004/05:LU10 motioner som handlar om barns rätt att få komma till tals i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Utskottet hänvisar därvid till att 2002 års vårdnadskommitté har fått i uppdrag att utvärdera 1996 års reform om barns rätt att komma till tals. Kommittén föreslår i sitt betänkande att lagtexten i 6 kap. 2 b § FB skall ändras så att "barnets vilja" byts ut mot "barnets inställning".

Vidare gör man den bedömningen att domstolar och socialnämnder måste bli bättre på att redovisa och beakta barnets inställning eftersom barnet är expert på sin egen situation och därför måste få möjlighet att påverka hur dess framtida liv skall se ut (SOU 2005:43 s. 209). Huvudregeln skall enligt betänkandet vara att barnet alltid ges möjlighet att komma till tals och att dess inställning beaktas. Även mindre barn måste få komma till tals och påverka sin situation. Barnet skall dock inte tvingas att tala om hur det vill ha det utan det skall alltid ske en bedömning av om det är lämpligt att tala med barnet i det enskilda fallet (SOU 2005:43 s. 214). Vi delar kommitténs bedömning eftersom vi menar att även små barn har åsikter om sin levnadssituation som är värda att ta på allvar i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som syftar till att stärka barns rätt att komma till tals i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

9 Särskilda ombud för barn

När föräldrarna tvistar om vårdnad, boende eller umgänge i domstol så företärs de vanligen av var sitt ombud. Ofta kommer den rättsliga processen att handla om att rättvisa skall skipas mellan föräldrarna varpå barnet som egentligen är huvudperson blir osynliggjort. För att barnets rätt och principen om barnets bästa verkligen skall tas på allvar menar vi att barn bör ha rätt till ett juridiskt ombud som är frikopplat från föräldrarna och deras eventuella biträ-

Fel! Okänt namn på

den. Ett barnombud skulle ha det enskilda barnets intresse för ögonen och agera på uppdrag av barnet. Ett barnombud skulle utgå ifrån barnets bästa och barnets vilja i sin argumentation inför rätten.

Vi anser att varje barn bör ha en klar och uttalad rätt att föra fram sina åsikter i samband med tvister om vårdnad, boende och umgänge. En ovillkorlig rätt för barn att komma till tals i dessa frågor ligger helt i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi menar att även små barn har åsikter om sin levnadssituation som är värda att ta på allvar.

9.1 Tidigare utredning

Lagutskottet har tidigare avstyrkt motionsyrkanden med krav på ett juridiskt biträde för barn med hänvisning till det utredningsarbete som pågår inom ramen för 2002 års vårdnadskommitté (bet. 2003/04:LU11 s. 15, bet. 2004/05:LU10 s. 19). Frågan om juridiskt biträde till barn behandlas bl.a. i promemorian ”Utövandets av barns rättigheter i familjerättsprocesser” (Ds 2002:13) som fortfarande är föremål för beredning inom Regeringskansliet (bet. 2004/05:LU11 s. 19). I ovan nämnda promemoria föreslås en möjlighet för domstol att i särskilt konfliktfyllda mål om vårdnad, boende och umgänge kunna förordna ett särskilt biträde för barnet (Ds 2002:13 s. 88 f.).

Vänsterpartiet vill poängtera att anledningen till att tvister om vårdnad, boende och umgänge över huvud taget förs till domstol är att det finns en underliggande konflikt mellan föräldrarna. Om föräldrarna hade kunnat samarbeta i frågor kring barnet hade det inte funnits någon tvist. Vidare torde det vara de allra svåraste och mest konfliktfyllda fallen som kommer till domstolen. I promemorian anförs att enbart de mål där anmälningar till socialtjänst och polis förekommit definieras som särskilt konfliktfyllda (Ds 2002:13 s. 90).

Vi menar att detta ställningstagande inte ligger i linje med principen om barnets bästa. Ambitionen måste i stället vara att alla barn som är föremål för en process om vårdnad, boende eller umgänge skall ha rätt att få sina åsikter framförda just för att slippa behandlas som objekt i den rättsliga hanteringen. Vänsterpartiet anser att det är beklagligt att Vårdnadskommittén i sitt betänkande inte närmare berör frågan om juridiskt ombud för barnet.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att barn får rätt till ett eget juridiskt ombud som skall ta till vara barnets intresse i mål om vårdnad, boende och umgänge.

10 En särskild barnkompetens

Vänsterpartiet menar att det behövs en särskild barnkompetens för de domare som skall döma i familjerättsliga mål. Det är vår bestämda uppfattning att ett krav på särskild barnkompetens hos domare skulle leda till mindre godtyckliga tolkningar av principen om barnets bästa.

Vi anser att de tolkningar av barnets bästa som domare gör dessvärre ofta strider mot FN:s konvention om barnets rättigheter (se art. 3, 9 p. 1, 9 p. 3, 12). Vår uppfattning är att det inom rättsväsendet finns en övertro på föräldrarnas förmåga att samarbeta. I mål om vårdnad, boende och umgänge utgår domstolen ifrån att en nära kontakt med båda föräldrarna till varje pris är det bästa för barnet. Således dömer man ofta till gemensam vårdnad även i de fall där det finns risk att barnet utsätts för övergrepp eller misshandel av en förälder.

Vänsterpartiet har tagit del av flera domar där en förälder tillerkänts vårdnaden om ett barn trots överhängande risk för att barnet skall fara illa hos den föräldern. För några år sedan infördes särskilda krav på domare som dömer i ungdomsmål. Enligt Vänsterpartiets mening är det även motiverat att de domare som dömer i familjerättsliga mål skall ha erforderlig kompetens.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att de domare som skall döma i mål om vårdnad, boende och umgänge skall ha förvärvat en särskild barnkompetens.

11 Särskilda barnprotokoll

För att säkerställa att principen om barnets bästa står i fokus vid den rättsliga hanteringen av mål eller ärenden där barn direkt eller indirekt kommer att påverkas av bedömningen vill vi att det skall upprättas särskilda barnprotokoll som en bilaga till domen där avgörandet motiveras utifrån vad som är bäst för barnet.

Vänsterpartiet har fått kännedom om att s.k. ”child sexual abuse protocols” regelmässigt upprättas av domstolar i USA i mål där barn blivit utsatta för sexuella övergrepp. Det finns all anledning att införa en liknande ordning även i mål om vårdnad, boende och umgänge. Den bärande tanken i FN:s barnkonvention är att barnet är en fullvärdig människa med egna rättigheter. Enligt vår mening ligger ett krav på obligatoriska barnprotokoll helt i linje med ambitionen i barnkonventionen.

Vi menar att obligatoriska barnprotokoll kommer att stärka principen om barnets bästa i den rättsliga hanteringen. Det skall inte som i dag vara möjligt att motivera ett avgörande genom att enbart konstatera att ”barnets bästa tillgodosetts”. Krav måste ställas på att en domstol eller myndighet skall kunna motivera varje beslut och ställningstagande i ett avgörande utifrån barnets bästa.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att det blir obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge.

Fel! Okänt namn på

12 Övergrepp mot barn leder till tvister om vårdnaden

Vänsterpartiet har tagit del av flera ärenden där anledningen till föräldrarnas vårdnadstvister har varit misstankar, bekräftade eller inte, om att den ena föräldern (oftast fadern) eller någon annan nära anhörig utsatt barnet för sexuella övergrepp eller annan form av misshandel.

I många av dessa fall har förundersökning aldrig inletts eller lagts ned på ett tidigt stadium (se ”Det är faktiskt mitt liv det handlar om”, dokumentation från Vänsterpartiets riksdagsgrupps hearing i vårdnad, boende och umgänge den 29 april 2005). Att påståenden om någon form av övergrepp är relativt vanliga i vårdnadsmål styrks av Vårdnadskommitténs egna undersökningar av tingsrättsdomar. I 55 av 249 mål förekom påståenden om våld, hot eller sexuella övergrepp mot barnet (SOU 2005:43 s. 199).

Kommittén bekräftar att det faktum att en förundersökning lagts ned ibland tas upp av domstolen som ett motiv till att inte beakta påståenden om övergrepp. Av undersökningarna som ligger till grund för betänkandet framgår att det skett en eller flera polisanmälningar i 66 av 90 mål och att förundersökningen lagts ned utan vidare åtgärd i ungefär hälften av fallen. Detta tyder på att domstolar ofta har ett brottmålstänkande även i vårdnadsmål, såtillvida att det skall vara visat eller ställt utom rimlig tvivel att en förälder gjort sig skyldig till övergrepp för att han eller hon skall diskvalificeras som vårdnadshavare. I likhet med kommittén (SOU 2005:43 s. 201f.) anser vi att föräldrarnas rättssäkerhet i detta sammanhang får stå tillbaka eftersom det enbart är barnets bästa ur ett barnperspektiv som skall vara avgörande för utgången i vårdnadsmålet.

12.1 Åklagarens utredningsplikt

När det gäller anmälningar om sexual- och misshandelsbrott måste förundersökning inledas enligt lag. Ett av syftena med förundersökningen är att utreda om det föreligger ”tillräckliga skäl” för åtal. I brottmål har åklagaren ålagt hela utrednings- och bevisbördan. Om inte åklagaren uppfyllt sin utredningsbörda kan inte domstolen genomföra någon bevisvärdering under den kommande rättegången.

Kravet på utredningens omfattning kommer i praktiken att variera beroende på brottets grovhet, den tilltalades inställning och enskilda omständigheter i målet. Vid grova brott som sexuella övergrepp och misshandel ställs högre krav på utredningens beskaffenhet. Åklagaren gör sedan en självständig bedömning av om bevisningen räcker för att åtal skall väckas. Åtalsplikten är absolut och en presumtion föreligger för åtal då det finns förutsättningar för en fällande dom. Förundersökningen är således en helt nödvändig förutsättning för en därpå följande rättslig prövning.

12.2 Förundersökningen vid sexualbrott och våld mot barn

Trots åklagarens plikt att inleda förundersökning och utreda det anmälda övergreppet så är det vanligt att förundersökningar om sexualbrott mot barn läggs ned på ett alltför tidigt stadium eller inte inleds alls.

Det finns flera exempel på att utredningar om sexuella övergrepp mot barn har lagts ned utan att de utsatta barnen över huvud taget förhörts av polisen. Till och med när den misstänkte erkänt brottet har det hänt att förundersökningar inte drivits vidare (se Diesen, Gumpert, Lindblad, Sutorius; "Bevis 6"). Vänsterpartiet menar att denna åklagarpraxis är helt oacceptabel i en rättsstat. Att inte utreda övergrepp mot barn är dessutom oförenligt med FN:s konvention om barnets rättigheter där det t.ex. stadgas i artikel 3 att "barnets bästa" skall komma i första rummet vid myndigheters och domstolars åtgärder som rör barn. Vi anser att det är synnerligen allvarligt för det allmänna rättsmedvetandet att sexuella övergrepp och våld mot barn inte utreds efter vad brottets beskaffenhet kräver.

Regeringen bör därför ge Riksåklagaren i uppdrag att undersöka praxis med fokus på eventuella missförhållanden då det gäller utredningar om våld och övergrepp mot barn.

13 Riskbedömningen i mål om vårdnad, boende och umgänge

Eftersom stor vikt läggs vid att föräldrarna skall ha gemensam vårdnad i dagens lagstiftning läggs en stor bevisbörda på den förälder som är emot gemensam vårdnad eller att barnet skall ha umgänge med den andra föräldern. Ofta gör inte domstolen någon riskbedömning i vårdnads mål. I stället tenderar fokus att glida mot ett brottmålstänkande där det måste vara "ställt utom rimligt tvivel" att barnet kommer att fara illa innan presumtionen om gemensam vårdnad kan brytas eller ett oönskat umgänge stoppas. Lagutskottet har tidigare kritiserat denna utgångspunkt (bet. 1997/98:LU12) och särskilt understrukit att det inte får bli fråga om att förorda om gemensam vårdnad schablonmässigt mot en förälders önskemål.

Vi har sett exempel där domstolen tilldömt den misstänkte förövaren enskild vårdnad trots att det funnits läkarintyg som styrkt att barnet varit utsatt för övergrepp. I ett mål om vårdnad, boende eller umgänge är det barnets bästa som måste vara i fokus. Barnets inställning måste därför tas på största allvar. Om ett barn är rädd för en förälder eller känner sig otrygg hos denna så spelar det egentligen ingen roll om det förekommit några övergrepp eller inte. För barnet är rädslan ändå verklig (SOU 2005:43 s. 205). Barnets upplevelse måste alltså vägas in i bedömningen av om barnet riskerar att fara illa hos någon av föräldrarna. Barn i familjer där en förälder önskar få ensam vårdnad

Fel! Okänt namn på

på grund av våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller hot bör alltid uppmärksammas särskilt av domstolen.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att domstolen i varje mål om vårdnad, boende och umgänge skall göra en riskbedömning.

14 Hämtning av barn vid verkställighet

Enligt 21 kap. 1 § första stycket föräldrabalken skall barnets bästa komma i främsta rummet vid verkställighet. Trots denna målsättning måste barnet i princip ha uppnått en ålder av 12 år för att dess vilja skall beaktas, dvs. att verkställighet av dom eller beslut om vårdnad, boende eller umgänge inte skall ske om barnet inte vill det (21 kap. 5 § FB). I undantagsfall kan även viljan hos ett barn som är yngre än 12 år beaktas.

Enligt vår mening rimmar denna åldersgräns illa med den överordnade principen om att barnets bästa kommer i främsta rummet. Vi anser att även små barn har åsikter om sin levnadssituation som är värda att ta på allvar i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Denna inställning till barns rätt att få sin vilja eller sina åsikter beaktade torde även delas av 2002 års vårdnadskommitté (se ovan under "Barnets rätt att bli hörd"). Kommittén föreslår dock inte några ändringar i föräldrabalkens regler om tvångsmedel i samband med verkställighet (SOU 2005:43 s. 339 f.).

Vänsterpartiet har tagit del av ett flertal ärenden där domar i mål om vårdnad, boende och umgänge verkställts utan någon som helst hänsyn till det barn som borde vara huvudpersonen i verkställighetsprocessen. Det finns exempel på där barnet hämtats på skolgården av poliser i uniform. Detta är under inga omständigheter acceptabelt. Enligt 21 kap. 3 § andra stycket FB får länsrätten besluta om hämtning av ett barn om verkställighet av dom eller beslut om vårdnad eller boende annars inte kan ske eller om hämtning är nödvändig för att undvika att barnet lider allvarlig skada. Hämtning av barn till umgänge får ske om verkställighet annars inte kan ske och barnet har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern (21 kap. 3 § tredje stycket FB).

Vänsterpartiet anser att hämtning av barn vid verkställighet av domar och beslut om vårdnad, boende och umgänge endast skall få ske om det finns en överhängande ("inte ringa") risk för att barnet utsätts för fara om inte hämtning sker. Vi anser vidare att det skall krävas synnerliga skäl för att hämtning av ett barn skall kunna ske med hjälp av polis. Det skall vara fråga om att barnet är utsatt för vanvård, misshandel, överhängande risk för övergrepp eller dylikt. Barnets vilja skall beaktas vid verkställighet av alla domar och beslut om vårdnad, boende och umgänge, oavsett barnets ålder.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att det skall krävas synnerliga skäl för att hämtning av ett barn skall kunna ske med hjälp av polis och att hämtning av barn till umgänge aldrig skall ske mot barnets uttalade vilja.

15 Socialtjänstens vårdnadsutredningar

Mål om vårdnad, boende och umgänge är indispositiva, vilket innebär att domstolen har en egen utredningsskyldighet i sådana mål. Enligt 6 kap. 19 § FB skall domstolen se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Innan domstolen avgör ett ärende skall Socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar. Domstolen får även uppdra åt Socialnämnden eller annat organ att utse någon som skall verkställa en sådan utredning. Rätten får fastställa riktlinjer för utredningen samt skall se till att denna bedrivs skyndsamt. Den som verkställer utredningen skall söka klarlägga barnets inställning om det inte är olämpligt.

Socialtjänstens utredningar om vårdnad, boende och umgänge kommer följaktligen i flertalet mål att ligga till underlag för domstolens bedömning i det enskilda fallet. Den som verkställer en vårdnadsutredning är inte skyldig att lämna en rekommendation till beslut. Vårdnadskommitténs granskning av vårdnadsutredningar visar dock att utredaren som regel lämnar en rekommendation till beslut i utredningen. Domstolen följde utredarens förslag i mer än åtta av tio fall (SOU 2005:43 s. 249). Utredaren har därför en stor makt över domstolens beslut och barnets framtida tillvaro. I en ideal situation är utredaren väl insatt i barnets situation och förmår att se vad som objektivt är bäst för barnet. Dessvärre har vi sett alltför många exempel på fall som avviker från den önskvärda situationen.

Vi har tagit del av vårdnadsutredningar som färdigställts två år innan rättegången, varpå barnets situation hunnit ändras avsevärt. Vi har sett hur utredare redan från början bestämt sig för att stödja den ena förälderns utsaga och därför inte förmått bedriva utredningen på ett objektivt sätt. Vi har blivit varse hur föräldrar t.o.m. blivit kränkta av enskilda utredare och hur svårt det kan vara för privatpersoner att få till stånd en rättning av uppenbara felaktigheter och missvisande uppgifter i utredningarna. Vi har sett exempel på att barnets vilja och inställning alltför ofta negligeras. Det är inte acceptabelt att utredningar som tillmätts så stor vikt för ärendets utgång bedrivs på detta sätt. Barnets bästa måste alltid vara ledstjärnan för utredningsarbetet. Därför måste barnets inställning alltid beaktas.

Utredningen skall bedrivas objektivt. Misstankar om övergrepp mot barnet som förs fram av den ena föräldern måste alltid tas på största allvar. En kvalitetssäkring av utredningarna bör ske genom ett medvetet arbete på flera plan samtidigt. Således bör socionomutbildningens kurser i utredningsmetodik när det gäller barn stärkas. De socialsekreterare som verkställer utredningar om vårdnad, boende och umgänge bör delta i fortlöpande vidareutbildning på området. Länsstyrelsen bör få ökad möjlighet att bedriva tillsynsverksamhet. Sist men inte minst bör studenter och verksamma socialsekreterare ta del av aktuell kunskap och forskning om könsmaktordningen och om mäns våld mot kvinnor. Regeringen bör därför snarast tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur socialtjänstens utredningar i mål om vårdnad, boende och umgänge skall kunna kvalitetssäkras.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

16 Länsstyrelsens tillsyn över socialtjänsten

Länsstyrelsen utövar tillsyn över socialtjänstens verksamhet. Det innebär bl.a. att länsstyrelsen skall se till att kommunerna följer gällande lagar och bestämmelser samt granska hur personer som varit i kontakt med socialtjänsten behandlats. Vid granskningen av vårdnads- och barnavårdsutredningar inriktar sig länsstyrelsen på om utredarna handlagt ärendet formellt korrekt och om barnperspektivet finns med eller inte.

Länsstyrelsens tillsynsrapporter visar ofta att barnperspektivet saknas i socialtjänstens utredningar. Kritiken handlar ofta om brister i rättssäkerheten eller att det barn som är huvudperson i utredningen inte tillfrågats om sin inställning. Den person som anser sig ha blivit partiskt behandlad av socialtjänsten har mycket små möjligheter att få rättelse. Avsikten med länsstyrelsens kritik är snarare att den kritiserade socialnämnden skall förändra sitt arbetssätt än att ge enskilda personer upprättelse. Om socialnämnden har följt lagstiftningen har inte länsstyrelsen någon möjlighet att agera. Länsstyrelsen saknar dessutom ofta tillräckliga resurser för att kunna utöva en tillräckligt omfattande tillsyn av socialtjänstens verksamhet.

Vi har sett exempel där en länsstyrelse med tillsynsansvar över socialtjänsten i 33 kommuner enbart har fyra tjänstemän anställda för att fullgöra detta omfattande uppdrag. Sammantaget med den enligt ovan redovisade ofta bristfälliga kvaliteten på socialtjänstens vårdnads- och barnavårdsutredningar får länsstyrelsens otillräckliga möjligheter att utöva tillsyn som konsekvens att rättssäkerheten för de barn som är huvudpersoner för socialtjänstens utredningar riskerar att bli lidande. Regeringen bör därför omgående tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur länsstyrelsens möjligheter att bedriva en adekvat tillsyn över socialtjänstens hantering av frågor om vårdnad, boende och umgänge skall kunna förbättras.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

17 Rättshjälp

Enligt rättshjälplagen (1996:1619) är möjligheten att få rättshjälp i mål om vårdnad, boende och umgänge starkt begränsad. Rättshjälpen är för det första subsidiär till rättsskyddet i en privat försäkring. Den som har ett rättsskydd som omfattar tvister om vårdnad, boende och umgänge har inte rätt till rättshjälp, vilket inte är något problem för den enskilda personen så länge hon eller han t.ex. har en hemförsäkring, där rättsskydd normalt ingår. Dock har inte heller den som med hänsyn till sitt försäkringsskydd i övrigt eller sina ekonomiska eller personliga förhållanden borde ha haft rättsskyddsförsäkring möjlighet att få rättshjälp om det inte finns särskilda skäl.

Rättshjälp får beviljas en fysisk person vars årsinkomst sedan hänsyn tagits till underhållsskyldighet, förmögenhetsförhållanden och skuldsättning inte överstiger 260 000 kr. Avgörande för om rättshjälp skall beviljas skall vara om den sökande har behov av biträde och att detta behov inte kan tillgodoses

på annat sätt. När det gäller äktenskapsskillnad och därmed sammanhängande frågor, t.ex. ärenden om vårdnad, boende eller umgänge, får rättshjälp beviljas endast när det finns särskilda skäl.

Enligt huvudregeln beviljas rättshjälp för högst 100 timmars arbete. Rätten prövar sedan efter anmälan av det juridiska biträdet om rättshjälp skall beviljas utöver 100 timmar. Av förarbetena till rättshjälpslagen framgår att rätten normalt inte skall bevilja fortsatt rättshjälp. Om det finns förutsättningar för att inom rimlig tid avsluta ärendet eller om det är fråga om t.ex. en komplicerad vårdnadstvist med anknytning till utlandet kan dock ytterligare rättshjälp förordnas (1996:1619 s. 145 f.).

Av HD:s praxis framgår vidare att möjligheten att låta rättshjälpen fortsätta sedan bitrådets arbetsinsats nått 100 timmar bör utnyttjas med stor återhållsamhet. Det bör enligt HD krävas alldeles särskilda omständigheter för att denna gräns skall överskridas i synnerhet när den fortsatta arbetsinsatsen kan förväntas bli omfattande (NJA 2000 s. 390). Rättshjälpslagstiftningen och praxis har medfört förödande konsekvenser för de föräldrar som inte själva har ekonomisk möjlighet att arvoda ett juridiskt biträde. De 100 timmar rättshjälpslagen medger räcker ofta inte långt eftersom de tvister om vårdnad, boende och umgänge som hamnar i domstol ofta är komplicerade. Detta innebär att många föräldrar tvingas avstå från att överklaga en dom trots att domstolens beslut strider mot principen om barnets bästa. Vänsterpartiet anser att det är orimligt att krav på besparingar skall prioriteras före barns rättssäkerhet.

Regeringen bör därför återkomma med förslag till ändring i rättshjälpslagen som dels innebär att kraven för att rättshjälp skall beviljas sänks, dels att rättshjälp även skall kunna beviljas utöver 100 timmar utan krav på särskilda skäl i mål om vårdnad, boende och umgänge.

18 2002 års vårdnadskommitté

Vårdnadskommitténs betänkande (SOU 2005:43) ”Barnets bästa föräldrars ansvar” innehåller ett flertal förslag som vi i Vänsterpartiet driver (se ovan). Det finns dock två förslag där vi särskilt känner farhågor för att kommittén har kommit fram till slutsatser som är ohållbara utifrån principen om barnets bästa. Majoriteten i kommittén föreslår att prövningstillstånd skall krävas i mål om vårdnad, boende och umgänge som överklagas till hovrätten. Syftet är att minimera långdragna processer som är till skada för barnen.

Vi tror inte att ett prövningstillstånd leder till någon förbättring för dessa barn. Så länge tingsrättsdomarna håller den kvalitet som de gör i dag så innebär ett prövningstillstånd i många fall där utgången med hänsyn till barnets bästa borde ha blivit en annan snarare ett förvärrat lidande för många barn. Vi anser att samtliga tingsrättsdomar i mål om vårdnad, boende och umgänge även fortsättningsvis skall kunna överklagas till hovrätten utan krav på att prövningstillstånd meddelats.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Kommittén föreslår att verkställighetsmålen skall flyttas från förvaltningsdomstolarna till de allmänna domstolarna. Vidare skall verkställighetsprocessen renodlas så att enbart de omständigheter som inte prövats i det materiella avgörandet från tingsrätt eller hovrätt beaktas. Syftet är att minska de utdragna och s.k. parallella processerna som ofta förs samtidigt i länsrätt, tings- och hovrätt. Vi kan se att det finns ett värde i att minska antalet processer men vi menar att detta är fel väg att gå. Den föreslagna ordningen skulle kunna innebära nya problem med t.ex. domarjäv. Man måste komma ihåg att det finns en anledning till att en process dras ut på tiden. I dag är det de svåraste ärendena som hamnar i domstol eftersom möjligheterna till s.k. samförstånds- lösningar är så stora. Vi anser att mål om verkställighet av domar om vårdnad, boende och umgänge även fortsättningsvis skall drivas i förvaltningsdomstol.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

19 Ge Barnombudsmannen ökade befogenheter

Barnombudsmannens huvuduppgift är att företräda barns och ungdomars rättigheter med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter. Myndigheten skall utbilda och informera om barnkonventionen men också bevaka hur konventionen efterlevs i samhället. Barnombudsmannen (BO) fungerar som remissinstans åt regeringen i frågor som rör barn.

En viktig del i Barnombudsmannens arbete är att delta i den allmänna debatten, skapa opinion och påverka beslutsfattare och allmänhetens förhållningssätt i frågor som rör barn. Barnombudsmannen saknar dock befogenhet att utöva tillsyn över andra myndigheter och kan inte heller agera i enskilda fall. Trots det är det många föräldrar som hör av sig till Barnombudsmannen i tron att myndigheten är den instans som till sist efter att alla andra möjligheter uttömts skall kunna granska om principen barnets bästa verkligen efterlevts i det enskilda fallet.

I stället är det till Justitieombudsmannen (JO) som den förälder som anser sig eller sitt barn ha blivit felaktigt eller orättvist behandlad av en myndighet skall vända sig. Justitieombudsmannen har till uppgift att övervaka att domstolar och andra myndigheter vid myndighetsutövning följer lagar och andra författningar och i övrigt respekterar grundläggande fri- och rättigheter samt de mänskliga rättigheterna. I Justitieombudsmannens uppdrag ingår därför även att övervaka att myndigheter och domstolar avgör alla ärenden och fattar beslut i enlighet med principen om barnets bästa.

Vänsterpartiet anser dock att det i mål och ärenden om vårdnad, boende och umgänge finns särskilda skäl att ge Barnombudsmannen befogenhet att granska om ett enskilt fall handlagts i enlighet med principen om barnets bästa. Vi kan konstatera att barnets bästa hamnar i skymundan även i JO:s uttalanden. Att skapa möjligheter till en särskild granskningsordning som fokuserar enbart på principen om barnets bästa ger en nödvändig garanti för

Fel! Okänt namn på

att barnperspektivet i ärenden om vårdnad, boende och umgänge tas på allvar av myndigheter och domstolar. Detta förslag ligger helt i linje med barnkonventionens intentioner.

Regeringen bör därför återkomma med förslag på lagstiftning som ger Barnombudsmannen befogenhet att granska och uttala sig om huruvida principen om barnets bästa tillgodosetts i enskilda ärenden om vårdnad, boende och umgänge.

Stockholm den 23 september 2005

Tasso Stafilidis (v)

Ingrid Burman (v)

Mats Einarsson (v)

Elina Linna (v)

Gunilla Wahlén (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Rolf Olsson (v)